

VÕ TIẾN

Thảo luận kiến thức CNTT trường BK về KHMT(CScience), KTMT(CEngineering)
<https://www.facebook.com/groups/khmt.ktmt.cse.bku>

Mô Hình Hóa Toán Học

MHH - HK251

Cuối kì

Thảo luận kiến thức CNTT trường BK
về KHMT(CScience), KTMT(CEngineering)
<https://www.facebook.com/groups/khmt.ktmt.cse.bku>

1 Cơ bản

Lý thuyết cơ bản về Ngôn ngữ hình thức

1. Thuật ngữ cơ bản:

- **Bảng chữ cái** Σ : Tập hữu hạn các ký hiệu, ví dụ $\{0, 1\}$ hay $\{a, b, c\}$.
- **Chuỗi** (String/Word): Dãy hữu hạn ký hiệu từ Σ . Chuỗi rỗng ký hiệu ϵ .
- **Ngôn ngữ** (Language): Tập con của Σ^* .
- **Các phép toán trên ngôn ngữ**: Hợp ($\cup$), Tích/Ghép đầu-duôi ($\cdot$), Lũy thừa (L^n), Bao đóng Kleene (L^*).

2. Văn phạm (Grammar):

- Văn phạm $G = (V, T, P, S)$: V là tập biến, T là tập ký hiệu kết thúc, P là tập quy tắc sản xuất, S là biến bắt đầu.
- Ngôn ngữ sinh bởi G : Tập các chuỗi từ T có thể dẫn xuất từ S .

3. Biểu thức chính quy (Regular Expressions - RE):

- Dùng để biểu diễn các ngôn ngữ chính quy.
- Ngôn ngữ là **chính quy** nếu có một biểu thức chính quy đại diện.
- Các phép toán chính: + (hợp), · (ghép), * (lặp/Kleene star).

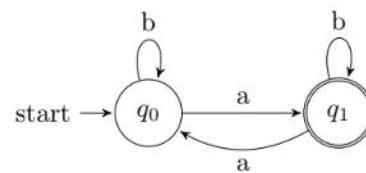
Automaton

$$M = (Q, \Sigma, q_0, \delta, F)$$

- Q : Tập hợp hữu hạn các trạng thái.
- Σ : Bảng chữ cái (alphabet), tập các ký hiệu đầu vào.
- $q_0 \in Q$: Trạng thái khởi đầu.
- δ : Hàm chuyển trạng thái, tùy loại automaton:
- $F \subseteq Q$: Tập các trạng thái kết thúc (accepting states).

$$Q = \{q_0, q_1\}, \quad \Sigma = \{a, b\}, \quad q_0 \text{ là trạng thái bắt đầu}, \quad F = \{q_1\}$$

δ	a	b
q_0	q_1	q_0
q_1	q_0	q_1

Đặc điểm	DFA	NFA	ε -NFA
Hàm chuyển trạng thái	$\delta : Q \times \Sigma \rightarrow Q$	$\delta : Q \times \Sigma \rightarrow \mathcal{P}(Q)$	$\delta : Q \times (\Sigma \cup \{\varepsilon\}) \rightarrow \mathcal{P}(Q)$
Số trạng thái tiếp theo	Chỉ 1 trạng thái	Có thể nhiều trạng thái hoặc 0	Có thể nhiều trạng thái hoặc 0, bao gồm di chuyển ε
Chấp nhận chuỗi	Chỉ 1 đường đi duy nhất	Có thể có nhiều đường đi	Có thể có nhiều đường đi, bao gồm chuyển ε
Trạng thái khởi đầu	1 trạng thái duy nhất	1 trạng thái duy nhất	1 trạng thái duy nhất

Bảng 1: So sánh DFA, NFA và ε -NFA

Trắc nghiệm

1. Cho bảng chữ cái (alphabet)

$$\Sigma = \{a, b\}$$

Tập nào sau đây **không** phải là tập con của Σ^* ?

- a) $\{\varepsilon, a, ab, bba\}$ b) $\{a^n b^m \mid n, m \geq 0\}$ c) $\{ab, ba, abab\}$ d) $\{a, b, c\}$

Dáp án: D. Ngôn ngữ vũ trụ Σ^* : Là tập hợp chứa tất cả các chuỗi có thể có trên bảng chữ cái Σ , bao gồm cả chuỗi rỗng.

2. Cho hai chuỗi u và v trên bảng chữ cái Σ . Điều kiện nào sau đây là **đúng** để $u.v = v.u$?

- a) $u = v$ b) $u = \varepsilon$ c) $v = \varepsilon$ d) Tất cả đều đúng

Dáp án: D

8 câu tiếp theo Cho $\Sigma = \{a, b, c\}$, $L_1 = \{ab, aa, b\}$ và $L_2 = \{b, ca, bac\}$.

3. $L_1 \cup L_2$ bằng tập nào sau đây?

- a) $\{ab, aa, b\}$ b) $\{b, ca, bac\}$ c) $\{ab, aa, b, ca, bac\}$ d) $\{ab, aa, ca, bac\}$

Dáp án: C

4. $L_1 \cap L_2$ bằng:

- a) $\emptyset$ b) $\{b\}$ c) $\{ab\}$ d) $\{aa, b\}$

Dáp án: B

5. Hiệu $L_1 - L_2$ là:

- a) $\{b\}$ b) $\{ca, bac\}$ c) $\{ab, aa\}$ d) $\{ab, aa, b\}$

Dáp án: C

6. Phần bù của L_1 trên Σ^* là:

- a) Tập tất cả các chuỗi chỉ chứa ký tự a và b b) $\Sigma^* \setminus \{ab, aa, b\}$
c) $\{ca, bac\}$ d) $\emptyset$

Dáp án: B

7. Tập $L_1 L_2$ gồm các phần tử nào sau đây?

- a) $\{abb, abca, abbac, aaca, aabac, bb, bca, bbac\}$
b) $\{ab, aa, b, ca, bac\}$
c) $\{bab, baa, bb, caab, caaa, cab, bacab, bacaa, bacb\}$
d) $\{bb, bca, bac\}$

Dáp án: A

8. Tập $L_2 L_1$ gồm các phần tử nào sau đây?

- a) $\{abb, abca, abbac, aab, aaca, aabac, bb, bca, bbac\}$
b) $\{ab, aa, b, ca, bac\}$
c) $\{bab, baa, bb, caab, caaa, cab, bacab, bacaa, bacb\}$
d) $\{bb, bca, bac\}$

Dáp án: C

9. Tập L_1^2 gồm các phần tử nào sau đây?

- a) $\{abab, abaa, abb, aaab, aaaa, aab, bab, baa, bb\}$ b) $\{ab, aa, b\}$
c) $\{\varepsilon, ab, aa, b\}$ d) $\{abb, aab, bb\}$

Dáp án: A. $L_1^2 = L_1 \cdot L_1$

10. Cho $L_1 = \{ab, aa, b\}$. Chuỗi nào sau đây **không** thuộc phép sao Kleene L_1^* ?

- a) ε b) ab c) $bbbbbabaab$ d) aba

Dáp án: D

11. Xét bảng chữ cái $\Sigma = \{a, b, c\}$ và ngôn ngữ

$$L = \{a, abb, bba, ba, c\}.$$

Chuỗi nào sau đây **thuộc** ngôn ngữ L^* ?

- a) abaaacbb   b) aaabbbbba   c) aabacabba   d) babacbbbaaa

Dáp án: C - a.a.ba.c.a.bba thuộc L⁶

12. Xét bảng chữ cái $\Sigma = \{a, b, c\}$ và ngôn ngữ

$$L = \{a, aab, bbc, ba\}.$$

Chuỗi nào sau đây **không** thuộc ngôn ngữ L^4 ?

- a) aababbc   b) baaaaab   c) abaaabba   d) abbcaab

Dáp án: D. aababbc=a.a.ba.bbc, baaaaab=ba.a.a.aab, abaaabba=a.ba.aab.ba

13. Xét các ngôn ngữ $L_1 = \emptyset$ và $L_2 = \{a\}$. Biểu thức nào sau đây biểu diễn đúng ngôn ngữ

$$L_1 L_2^* \cup L_1^*$$

- a) $\emptyset$ b) $\{\varepsilon\}$ c) $\{a^*\}$ d) $\{a, \varepsilon\}$

Dáp án: B - vì L1 là tập rỗng nếu chuỗi rỗng thì đáp án là C

14. Cho văn phạm $G = (N, T, S, P)$ với:

$$N = \{S\}, \quad T = \{a, b\}$$

$$P : \quad S \rightarrow aSb \mid \varepsilon$$

Chuỗi nào sau đây **KHÔNG** được sinh bởi văn phạm G ?

- a) ε b) ab c) $aabb$ d) $abab$

Dáp án: D

15. Cho hai ngôn ngữ S và T trên bảng chữ cái

$$\Sigma = \{a, b\}$$

được biểu diễn bởi các biểu thức chính quy lần lượt là

$$S = (a + b^*)^*, \quad T = (a + b)^*$$

Phát biểu nào sau đây là **đúng**?

- a) $S \subset T$ b) $S = T$ c) $T \subset S$ d) $S \cap T = \emptyset$

Dáp án: B - mọi giá trị trong tập S đều có trong tập T và ngược lại

16. Công thức nào sau đây **KHÔNG** phải là biểu thức chính quy của ngôn ngữ bao gồm mọi chuỗi bit chứa **ít nhất ba bit 0**?

- a) $(0 + 1)^*0(0 + 1)^*0(0 + 1)^*0(0 + 1)^*$ b) $1^*01^*01^*0(0 + 1)^*$
c) $(0 + 1)^*000(0 + 1)^*$ d) $(0 + 1)^*01^*01^*01^*$

Dáp án: C - chuỗi 10100 không được sinh ra bởi câu C

17. Biết rằng một ngôn ngữ $L(G)$ được sinh bởi một văn phạm $G = (V, T, P, S)$ với:

$$V = \{S\}, \quad T = \{a, b\}$$

và

$$L(G) = \{w \in T^* \mid S \Rightarrow^* w\} = \{a^n b^m \mid n + m \text{ là số chẵn}\}.$$

Trong đó $\Rightarrow^*$ là phép suy diễn trên T^* . Tập luật sinh P nào sau đây là **đúng**?

- a) $P = \{S \rightarrow S_1, S_1 \rightarrow \varepsilon, S_1 \rightarrow aaS_1bb\}$
- b) $P = \{S \rightarrow S_2, S_2 \rightarrow \varepsilon, S_2 \rightarrow aS_1b\}$
- c) $P = \{S \rightarrow S_1, S \rightarrow S_2, S_1 \rightarrow \varepsilon, S_1 \rightarrow aaS_1bb, S_2 \rightarrow aS_1b\}$
- d) $P = \{S \rightarrow S_1, S \rightarrow S_2, S_1 \rightarrow \varepsilon, S_1 \rightarrow a^2S_1b^2, S_2 \rightarrow bS_1a\}$

Dáp án: C. khi cả 2 cùng chẵn hoặc cả 2 cùng lẻ với s1 là chẵn và s2 là lẻ, câu d sai cho phần lẻ đang bị ngược ba thay vì ab

18. Biết rằng một ngôn ngữ $L(G)$ được sinh bởi ngữ pháp

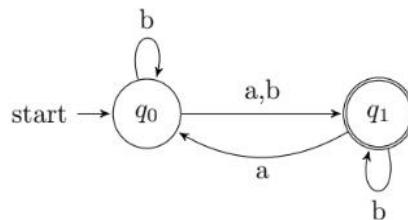
$$G = (V, T, P, S)$$

Tập ký hiệu tận cùng: $T = \{x, y\}$, ε là chuỗi rỗng, Tập luật sinh: $P = \{S \rightarrow xSx, S \rightarrow xyx, S \rightarrow \varepsilon\}$, Ký hiệu $\Rightarrow^*$ là phép suy diễn trên T^* . Ngôn ngữ được sinh bởi ngữ pháp G là: $L(G) = \{w \in T^* \mid S \Rightarrow^* w\}$. Ngôn ngữ nào sau đây được sinh ra bởi ngữ pháp G ?

- a) $L(G) = \{x^n y^{n+1} \mid n \geq 1\}$
- b) $L(G) = \{x^n y^n \mid n > 0\}$
- c) $L(G) = \{x^n y x^n \mid n \geq 1\} \cup \{x^{2n} \mid n \geq 0\}$
- d) $L(G) = \{x^{n+1} y^n \mid n > 0\}$

Dáp án: C.

19. Xét automaton sau:

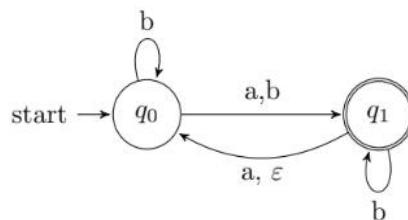

Automaton trên thuộc loại nào?

- a) DFA
- b) NFA
- c) ε -NFA
- d) không xác định

Dáp án: B. Tại trạng thái q_0 , với ký hiệu b có thể chuyển đến hai trạng thái q_0 và q_1 , nên automaton là NFA.

20. Xét automaton sau:

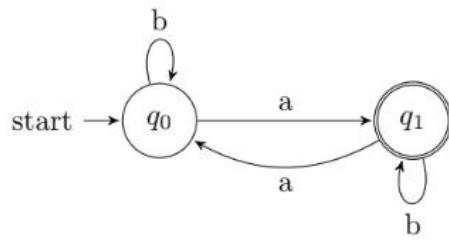

Automaton trên thuộc loại nào?

- a) DFA
- b) NFA
- c) ε -NFA
- d) không xác định

Dáp án: C. Tại trạng thái q_0 , với ký hiệu b có thể chuyển đến hai trạng thái q_0 và q_1 , nên automaton là NFA kết hợp với ε .

21. Xét automaton sau:

Automaton trên thuộc loại nào?

- a) DFA   b) NFA   c) ϵ -NFA   d) không xác định

Dáp án: A.

2 Các thuật toán

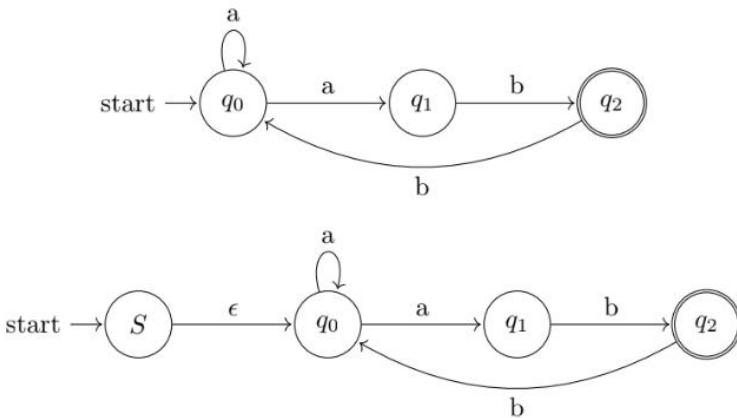
2.1 Biểu thức chính quy và Automata

RE	NFA
A	start $\rightarrow$ $q_0 \xrightarrow{A} q_1$
ϵ	start $\rightarrow$ $q_0 \xrightarrow{\epsilon} q_1$
$A + B$	start $\rightarrow$ $q_0 \xrightarrow{A} q_1$ $q_0 \xrightarrow{B} q_1$
AB	start $\rightarrow$ $q_0 \xrightarrow{A} q_1 \xrightarrow{B} q_2$
A^*	start $\rightarrow$ $q_0 \xrightarrow{A} q_0$
AB^*	start $\rightarrow$ $q_0 \xrightarrow{A} q_1 \xrightarrow{B} q_1$
A^*B	start $\rightarrow$ $q_0 \xrightarrow{A} q_0 \xrightarrow{B} q_1$

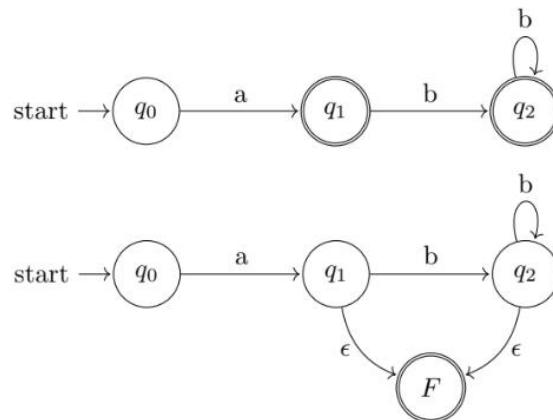
Bảng 2: Quy tắc chuyển đổi biểu thức chính quy sang NFA

Các bước chuyển đổi Automata sang biểu thức chính quy

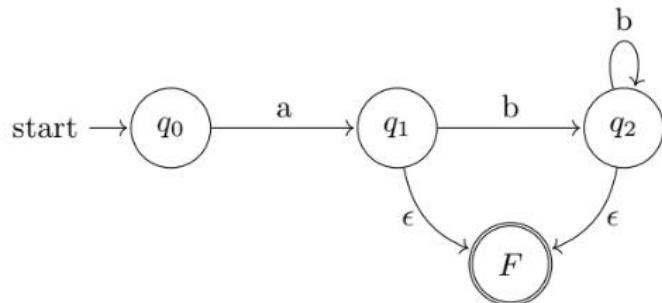
- Không có cạnh vào ở trạng thái khởi đầu (**thêm node S tới q0 bằng ϵ**).

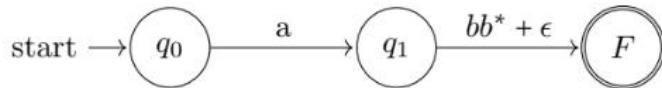
- Không có cạnh ra ở trạng thái kết thúc và chỉ có một trạng thái kết thúc duy nhất. (**thêm node F đi bằng ϵ từ các node final**).

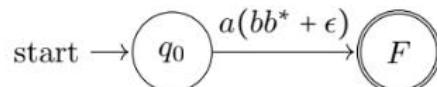
- Loại bỏ trạng thái trung gian một cách lần lượt.

Loại bỏ q_2

Loại bỏ q_1

2.2 Chuyển đổi ϵ -NFA, NFA, DFA and MinDFA

xem bài giảng <https://www.youtube.com/watch?v=5tVrYj8xtsk>